

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«РОЛЬ МЕТАФОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІЗНАВАЛЬНОМУ ДОСВІДІ ЛЮДИНИ ТА В УТВОРЕННІ ОБРАЗНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Компонента освітньої програми – вибіркова (3 кредити)

Освітньо-професійна програма	Філологія
Спеціальність	035 «Філологія»
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий) – доктор філософії
Мова навчання	українська
Профайл викладача	Гуцуляк Тетяна Євгенівна – доктор філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови https://mulanguage.chnu.edu.ua/pro-kafedru/spivrobotnyky/hutsuliak-tetiana-yevenivna/
Контактний тел.	+0372-58-48-32
E-mail:	t.gutsuliak@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=6370
Консультації	четвер 14.30 до 15.30

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Роль метафоричних процесів у пізнавальному досвіді людини та в утворенні образних одиниць української мови» належить до вибіркової дисципліни у підготовці здобувачів ступеня доктора філософії. Він спрямований на аналіз традиційних та сучасних напрямів дослідження явища метафоризації. Основну увагу зосереджено на трактуванні метафори як універсального способу людського мислення та важливого продуктивного засобу вербалізації світосприйняття носіїв мови. Навчальна дисципліна передбачає розгляд особливостей моделювання метафоричних образів як когнітивного підґрунтя у формуванні образних одиниць української мови – семантичних дериватів, образних морфологічних дериватів та фразеологізмів.

Мета навчальної дисципліни полягає в тому, щоб розкрити когнітивно-мовну природу явища метафоризації, беручи до уваги його роль у формуванні одиниць лексико-семантичного та фразеологічного мовних рівні. Навчити здобувачів освіти усвідомлювати здатність метафори виступати моделлю

(образом-схемою) репрезентації людських знань у свідомості мовців. Навчити описувати механізми появи метафоричних значень слів в архаїчній мовній картині світу та в сучасній мові; аналізувати роль метафори у словотворчих процесах та в системній організації мовних одиниць з образним компонентом змісту.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Змістовий модуль 1 МЕТАФОРА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЗАСІБ МИСЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МОВНОЇ СИСТЕМИ	
Тема 1	Метафора як основна одиниця лінгвокогнітивних досліджень
Тема 2	Конотативно-асоціативний аспект дослідження метафори і роль антропоцентричного чинника у процесі її формування
Тема 3	Базова метафора як основна одиниця відображення пізнавально-мовленнєвої діяльності людини
Змістовий модуль 2 РОЛЬ МЕТАФОРИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНИХ І ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
Тема 1	Образно-семантична еволюція метафоричного значення слова й відтворення архаїчної мовної картини світу
Тема 2	Метафоричний розвиток іменникової та дієслівної лексики української мови
Тема 3	Роль метафори у словотворчих процесах
Тема 4	Системна організація образного рівня української мови

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання та вивчення курсу здійснюватиметься за допомогою (1) **освітніх технологій**, зорієнтованих на особистість учасника навчального процесу (*особистісно орієнтована технологія навчання*) з використанням технологій розвивального навчання; інтерактивних технологій кооперативного, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань; (2) освітніх технологій, спрямованих активізувати та інтенсифікувати діяльність здобувачів освіти (*дослідницькі технології; технології проблемного навчання; технології самоосвіти*); (3) освітніх технологій модульного навчання.

Визначені технології навчання передбачають використання таких **методів**: організації навчально-пізнавальної діяльності; пояснювально-ілюстративного методу; проблемного викладу матеріалу; методу бесіди; узагальнення та інтерпретації складних мовних явищ; моделювання проблемних ситуацій щодо аналізу та розуміння певних мовних явищ; аналітичного методу, дослідницького та методу опрацювання наукових джерел.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного контролю: *усні й письмові відповіді здобувача освіти; модульні контрольні роботи.*

Форма підсумкового контролю – *залік.*

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Критерії успішного оцінювання передбачають, що здобувачі вищої освіти отримуватимуть мінімальні бали за кожен запланований результат навчання.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися політики академічної доброчесності, яку регламентують такі документи:

- ✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича». URL: <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiia-fedkovycha/>;
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича». URL: <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyivlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu/>.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Гуцуляк Т. Є. Типологія образних семантико-мотиваційних відношень у відіменниковому словотворі української мови: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. Чернівці, 2021. 690 с. URL:<http://specrada.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/07/desertacia>
2. Гуцуляк Т. Є. Образна деривація в українській мові та проєкт словника образних дериватів. Лексикографічна парадигма ХХІ століття: теорія і методологія. До 100-ліття від дня народження Леоніда Сидоровича Паламарчука: монографія / Відп. ред. Є. А. Карпіловська; техн. ред.

- Ю. О. Цигвінцева. Київ: Інститут української мови НАН України, 2023. С. 345–371 [Електронне видання]. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8333>
3. Гуцуляк Т. Є. Образність як об'єкт мовознавчих досліджень і як лексико-семантична категорія мови. Кафедра сучасної української мови крізь призму часу та особистостей: колективна монографія / за заг. ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2024. С. 230–251. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9990?show=full>
 4. Kuczok M. The interaction of metaphor and metonymy in noun-to-verb conversion. *Syntax in Cognitive Grammar* / editors: Bierwiazzonek B., Cetnarowska B., Turula A. Publisher: Wyższa Szkoła Lingwistyczna. URL: https://www.researchgate.net/publication/276025996_The_interaction_of_metaphor_and_metonymy_in_noun-to-verb_conversion
 5. Littlemore J, Metaphor use in educational contexts: functions and variations. In E. Semino, Z. Demjén (eds). *The Routledge Handbook of Metaphor*. Routledge Handbooks in Linguistics, Routledge. 2016. P. 1–16. URL: https://pure-oai.bham.ac.uk/ws/files/61298426/20_Littlemore_Functions_of_and_variation_in_metaphor_use_in_educational_contexts_with_comments.pdf
 6. Reyadh A. On the Motivations of Conceptual Metaphors: Comparing Arabic and English. *Arab World English Journal (AWEJ)*. 2014. Volume 5. № 2. P. 3–14. URL: <https://awej.org/images/AllIssues/Volume5/-Volume5Number2June2014/1.pdf>.
 7. Steen G. J. Thinking by metaphor, fast and slow: Deliberate Metaphor Theory offers a new model for metaphor and its comprehension. *Frontiers in Psychology*. 2023. T. 14. P. 1–16. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1242888/full> doi: 10.3389/fpsyg.2023.1242888
 8. van Poppel L., Pilgram R. Types of Resistance to Metaphor. *Metaphor and Symbol*. 2023. T. 38 (4), P. 311–328. <https://doi.org/10.1080/10926488.2023.2213737> URL: https://pure.rug.nl/ws/portalfiles/portal/836092161/Types_of_Resistance_to_Metaphor.pdf

Детальну інформацію про вивчення курсу «Роль метафоричних процесів у пізнавальному досвіді людини та в утворенні образних одиниць української мови» висвітлено в робочій програмі навчальної дисципліни

<https://phil.chnu.edu.ua/media/3nvnbzco/rol-metaforychnykh-protsesiv-u-piznavalnomu-dosvidi-liudyny-ta-v-utvorenni-obraznykh-odynyts-ukrainskoi-movy.pdf>